

ب) بنویسیم

۱- رونویسی از جمله‌هایی که در آن، کلمات ایران و ایرانی به کار رفته است. هدف از این تمرین، تثبیت آموخته‌ها و تقویت املا نویسی است.

۲- هدف از این تمرین تقویت املا، رونویسی، آشنایی بیشتر با قهرمانان ملی ایران، تقویت سطر نویسی و تقویت مهارت نوشتن است.

پاسخ پیشنهادی:

۱- امیرکبیر

۲- سیدحسن مدرس

۳- هدف از این تمرین توانایی کامل کردن جدول، تقویت جمله‌نویسی و تعیین ضمیر است.

ضمیر	کلمه	جمله
من	سهمگین	من صحنه‌های سهمگین جنگ را در تلویزیون دیدم.
تو	غمگین	تو وقتی کودکانی که به مدرسه نمی‌روند و درس نمی‌خوانند را می‌بینی، غمگین نمی‌شوی؟
او	خشمگین	چه وقت پدر او خشمگین می‌شود؟
ما	دردناک	ما هرگز زندگی دردناک دوقلوهای به هم چسبیده را فراموش نمی‌کنیم.
شما	ترسناک	شما فیلم ترسناک دیدید؟
ایشان	نمناک	چشم‌های ایشان نمناک است.

۴- هدف از این تمرین، تقویت و بیان احساس از طریق نقاشی، تقویت جمله‌سازی، نگارش خلاق، تقویت روحیه‌ی دفاع از میهن اسلامی و نیز تقویت روحیه‌ی میهن دوستی است.

۵- هدف از این تمرین، تقویت جمله‌سازی، نگارش خلاق و گسترش واژگان است.

پاسخ‌های پیشنهادی:

مذلت و خفت: ایرانیان هرگز زیر بار مذلت و خفت دشمن نمی‌روند.

گذرگاه: وقتی اسکندر از گذرگاه عبور کرد و به تخت جمشید رفت، دستور داد کتاب اوستا

را که کتاب زرتشتیان بود و بر روی ۱۲۰۰ پوست نوشته شده بود، آتش بزنند.

لگدکوب: دشمنان امام حسین اجساد مسلمانان را لگدکوب کردند.

احاطه: در اوایل دوره‌ی اشکانی، از خط یونانی برای کارهای دولتی استفاده می‌شد اما هر چه زمان می‌گذشت احاطه‌ی فرهنگ یونانی کمتر می‌شد.

چیرگی: انوشیروان که از مشهورترین شاهان ساسانی است، در یکی از جنگ‌ها بر رومیان چیرگی پیدا کرد.

۶- هدف از این تمرین تقویت املا، رونویسی، توانایی کامل کردن جمله‌ها به وسیله‌ی کلمات مناسب داخل پراتنز (تمرین و ثبت یادگیری اسم فاعل) است. هر شب بینندگان تلویزیون اخبار تازه‌ای می‌شنوند. (بینیان - بینندگان)

ما باید گوش شنوا و چشم بینا داشته باشیم. (شنوا - شنونده - بینا - بیننده)
جوینده یابنده است. (جویا - جوینده)

چشمه‌های جوشان از کوهساران روان می‌شوند. (جوشان - جوشنده - روان - رونده)

۷- هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با مترادف و متضاد بعضی از کلمه‌ها و گسترش واژگان است.

کلمه	مترادف	متضاد
نومید	مأیوس	امیدوار
ناگوار	ناخوشایند	خوشایند - مطبوع - گوارا
دَلت	خواری	عزّت

انشای هفته

هدف تقویت مهارت نوشتن (نوشتن خلاق)، توانایی کامل کردن متن و تقویت روحیه‌ی دفاع از کشور می‌باشد.

● طرح درس پیشنهادی

دانش‌آموزان : ۳۲ نفر

- ۱- موضوع درس : آریوبرزن (درس شانزدهم)
هدف‌های رفتاری درس : انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموز بتواند :
 - ۱- از روی درس، روان و بدون غلط بخواند.
 - ۲- مفهوم کلی درس را به زبان ساده بیان کند.
 - ۳- معنی و مفهوم واژه‌های جدید درس را با توجه به مفهوم درسی کشف کرده و بیان کند.
 - ۴- پیام یا پیام‌های درس را درک و مطرح نماید.
 - ۵- هر یک از واژه‌های جدید را در یک جمله به درستی به کار گیرد.
 - ۶- به سؤال‌های درسی پاسخ مناسب دهد. (خوب گوش کند، سؤال را درک کند و بعد پاسخ مناسب بدهد.)
 - ۷- نسبت به یادگیری اعضای تیم خود احساس مسئولیت کند.
 - ۸- نظرات مخالف را با صبر و حوصله تحمل و نظرات خود را با رعایت کردن احترام دیگران بیان کند.
 - ۹- در بحث‌ها و فعالیت‌های تیم خود، با علاقه‌مندی فعالیت نماید.
- روش تدریس : روش کارآیی تیم (از روش‌های یادگیری مشارکتی)
وسایل لازم :

فعالیت‌های معلم (مدیر یادگیری)

- ۱- تهیه‌ی پازل (جورچین) در ۴ قطعه به رنگ‌های مختلف جهت گروه‌بندی و نرمش ذهنی دانش‌آموزان
 - ۲- تهیه‌ی سؤال‌های چهارگزینه‌ای یا «ص - غ» از متن درس (یا کوتاه پاسخ)
 - ۳- تهیه‌ی کلید سؤال‌ها
 - ۴- تعیین متن درس جهت صامت‌خوانی با دقت
 - ۵- رسم جدول کارآیی تیم
 - ۶- توجیه دانش‌آموزان جهت محاسبه‌ی نمرات فردی، نمره‌ی تیمی، معدل تیم، نمره‌ی کارآیی تیم
- جمع نمره‌ی هر پاسخ = نمره‌ی فرد
جمع نمره‌ی هر پاسخ توافقی = نمره‌ی تیم

- جمع نمرات فردی در گروه و تقسیم بر تعداد افراد = معدل هر تیم
- ۷- هدایت، راهنمایی و نظارت در همه‌ی مراحل کار
- ۸- تحلیل جدول براساس نمرات هر گروه و دادن باز خورد به خود هر گروه (عدم مقایسه‌ی تیم‌ها با هم)
- ۹- جمع‌بندی مطالب
- ۱۰- پرسیدن سؤال‌های درک و دریافت جهت ارزش‌یابی پایانی تدریس (طرح سؤال به طور جمعی، مشورت گروهی دانش‌آموزان و بعد پاسخ‌گویی با انتخاب فردی از هر گروه توسط معلم)
- ۱۱- تکلیف دو تمرین اول درس از کتاب بنویسیم جهت انجام تکلیف در کلاس.

فعالیت‌های دانش‌آموزان

- ۱- دانش‌آموزان براساس رنگ‌های قطعات پازل به طور تصادفی گروه‌بندی می‌شوند. (تیم ۴ نفره)
- ۲- هر تیم پازل (جورچین) مربوط به خود را که ساخت یک مستطیل است می‌سازد.
- ۳- هر یک از افراد، متن درس را به طور صامت و در مدت حداکثر ۱۰ دقیقه مطالعه می‌کند.
- ۴- هر یک از افراد سؤال‌های آزمون را به طور فردی پاسخ می‌دهد.
- ۵- بعد از انتخاب پاسخ‌های فردی، هر یک از افراد با گروه خود به بحث و گفت‌وگو می‌پردازد. آن‌ها برای هر سؤال یک پاسخ به صورت توافقی تیمی انتخاب می‌کنند. (هرکس باید با رای‌ی دلیل، دیگران را برای پذیرش هر پاسخ قانع کند.)
- ۶- بعد از انتخاب پاسخ‌های توافقی هر تیم، هر یک از افراد تیم با دریافت کلید آزمون، ابتدا نمره‌ی فردی خود را محاسبه می‌کند. سپس نمره‌ی تیم (نمره‌های پاسخ‌های توافقی) و بعد معدل هر تیم محاسبه می‌شود.
- ۷- هر تیم توسط نماینده‌ی خود نمرات را در جدول وارد می‌کند تا نمره‌ی کارآیی تیم محاسبه شود. (تفاضل نمره‌ی تیم و معدل)
- ۸- تحلیل جدول و دادن بازخورد به هر یک از گروه‌ها جهت اصلاح و تنظیم برنامه‌ی کاری خود برای رشد بیشتر.
- ۹- پاسخ‌گویی به سؤالات درک و دریافت بعد از بحث و گفت‌وگوی گروهی توسط یک نفر به انتخاب معلم.
- انجام دو تمرین اول درس از کتاب بنویسیم به عنوان تکلیف در کلاس و با نظارت معلم.
- سؤالات تهیه شده از درس جهت پاسخ‌گویی :

۱- معنی کلمه‌های «مذلت» و «معدودی» در جمله‌های زیر چیست؟ آن را بنویسید.
الف) آیا باید تسلیم شد و چیرگی دشمن را بر خان و مان دید و مذلت و خفت را به جان خرید؟ ...

ب) آریو برزن با معدودی سوار و پیاده، خود را به سپاه عظیم دشمن زد ...
۲- تلفظ صحیح کلمه‌ی «خفت» چیست؟ با گذاشتن اعراب تلفظ درست آن را بنویسید.
۳- درست یا غلط بودن جمله‌های زیر را با توجه به متن درس با گذاشتن علامت در مقابل «ص» یا «غ» مشخص کنید.

الف) اسکندر با سپاه عظیم خود قسمتی از خاک ایران را درنور دیده بود و از گذرگاهی تنگ وارد تخت جمشید شده بود.

ص غ

ب) اسکندر به امیر پیغام داد که من از پیش به این سرزمین آمده‌ام.
پ) آفتاب هنوز طلوع نکرده بود که سپاهیان آریوبرزن دریافتند که دشمن، آنان را احاطه کرده است.

ص غ

کلید آزمون

سؤال ۱: خواری و پستی - تعداد کمی

سؤال ۲: خفت

سؤال ۳: الف) غ (ب) غ (پ) ص

نمره‌ی آزمون: هر پاسخ درست ۲ نمره، جمعاً، کل پاسخ‌های درست ۶ نمره و هر پاسخ غلط یا بدون جواب، صفر.

جدول مربوط به کارایی گروه (۸ گروه)

گروه‌ها	گروه ۱	گروه ۲	گروه ۳	گروه ۴	گروه ۵	گروه ۶	گروه ۷	گروه ۸
نمرات								
بالاترین نمره‌های فردی								
پایین‌ترین نمره‌های فردی								
معدل فردی								
نمره‌ی تیم								
نمره‌ی کارایی (گروه)								

طبیعت

درس : هفدهم	عنوان : اسفند، صدای پای بهار
۱- تقویت توجه و التذاذ از زیبایی‌های طبیعت در فصل بهار و زمستان ۲- بی‌بردن به تنوع و تغییر در طبیعت ۳- تقویت و توسعه‌ی علاقه‌مندی به یادداشت‌برداری ۴- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند : (صفت‌های غیر ساده‌ی جمله‌های هم پایه) ۵- توانایی انجام فعالیت‌های زبانی مربوط به درس	۱ ۲ ۳ ۴ ۵

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
قیصر امین پور	دهکده‌های خوب ما		– یکی از بازی‌های محلی را اجرا کنند.	– تفاوت موصوف و صفت و مضاف و مضاف الیه	از ... تا ... به معنی همه چیز	حوصله - باغچه - مجبور - قناری-دل‌گیر-رنگارنگ - پوپک- شهاب - تورهای قفس- برف‌روبی- جنگل‌بانی- بخار لطیفی - کلبه- زوزه‌ی گرگی- خیال - طلوع- نوازش- مشام- هدیه- شکوفه- دقت- رویده‌اند - قورمه‌سبزی - جوانه‌ها- نارون- بید- مشغول- مطالبی- خاطرات ارزنده‌ای- سقف- موج- کز کرده‌اند.

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بنویسیم
<ul style="list-style-type: none"> ● درک و دریافت : پاسخ به سؤال‌های چند بخشی از درس ● واژه آموزشی : آشنایی و به کارگیری الگوی زبانی از ... تا ● نکته‌ها : ۱- توسعه و تعمیق صفت و موصوف ۲- تشخیص مشابهت بین ترکیبات وصفی و اضافی ● گفت و شنود : ۱- گفت‌وگو درباره‌ی نشانه‌های بهار در محل زندگی ۲- گفت‌وگو درباره‌ی رویدادهای فصل بهار ۳- پرسیدن چیستان از دوستان فعالیت‌های ویژه : ۱- کتاب‌خوانی ۲- اجرای نمایش 	<ul style="list-style-type: none"> ۱- رونویسی جمله‌های مربوط به بهار ۲- جایگزین کردن یک صفت و مضاف‌الیه دیگر ۳- اضافه کردن یک صفت و مضاف‌الیه به کلمه ۴- جایگزینی ترکیبات وصفی و اضافی در رونویسی از درس ۵- ترسیم یک بخش توصیفی از درس ۶- کوتاه‌سازی جمله‌ها ۷- جمله‌سازی با جفت واژه‌ها ۸- نگارش

الف) بخوانیم

○ اشاره

● مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی: در این متن نویسنده از زیبایی‌های فصل زمستان و فصل بهار سخن می‌گوید و به تبیین تنوعی که در طبیعت وجود دارد، می‌پردازد. هم‌چنین، تمرین نوشتن را از طریق همکاری اعضای خانواده با دانش‌آموز آغاز کرده، مراحل یاددهی - یادگیری نوشتن و توصیف را به صورت غیرمستقیم، آموزش می‌دهد. از نکات مفهومی مهم دیگر این درس می‌توان به مهارت‌های تفکر و چگونگی برخورد با پدیده‌های عادی و داشتن نگاه تازه به آن‌ها و نیز به مفهوم انتظار اشاره نمود. این درس در عین برخورداری از یک ساخت داستانی، به آموزش شیوه‌های نوشتن می‌پردازد که ارزشمند است.

۲- نکات دستوری: در این درس از اسم‌ها و صفات صحبت می‌نماید.

مانند:

اسم‌های غیر ساده ← تاب‌بازی، جوانه، سبزی، سردی، برف‌روبی، لالایی، نوازش
صفت‌های غیرساده ← چوبی، جنگل‌بان، آفتابی، ماهیانه، روزانه.

۳- نکات نگارشی

۱- نه ... نه (جمله‌های هم پایه) مانند: نه گلی تو حیاط است و نه می‌توانم تاب‌بازی کنم. به لحاظ نظری با این الگو می‌توان، بی‌شمار جمله نوشت.

۲- برای کل صحنه‌ای که توصیف می‌کند، فضای مناسب می‌سازد و خواننده را با خود همراه می‌کند و بعد صحبت را شروع می‌کند.

۴- آرایه‌های ادبی

۱- استفاده از اصل غافل‌گیری یا آشنایی‌زدایی و جلوه‌های دیگر زیباشناسانه در طرح و تبیین مطالب از هنرهای این نویسنده است؛ مثال: زمستان مثل آدم‌برفی حیاط ما دارد آب می‌شود.

۲- استفاده از مراعات نظیرهای مناسب؛ مثل کرسی، جنگل‌بان، کلبه، برف، هیزم، بخاری هیزمی، زوزه‌ی گرگ (یک مجموعه از کلمات که به هم ارتباط دارند). از هنرهای دیگر این نویسنده است.

۳- در پاراگراف اول نیز کلمه‌های آشپزخانه، اتاق، پنجره و ... شبکه‌ی مراعات نظیر هستند.

۴- شعله‌ها هزار رنگ‌اند؛ در این جا عدد هزار واقعی نیست، بلکه برای رساندن انبوهی یا

فراوانی می‌آید، بدون این که به تعداد معینی اشاره داشته باشد. (هزار، عدد کثرت است).
۵- در جمله‌ی گل‌های تازه‌ای که هر سال مهمان او می‌شوند؛ آرایه‌ی تشخیص یا انسان‌نمایی دیده می‌شود.

۶- در این داستان از اصل تشخیص، یا آدم‌نما یا انسان‌نمایی، استفاده شده است.
مثل: «بهار در راه است. می‌آید و به همه هدیه می‌دهد.»
۷- در این متن از تشبیهات مناسب موضوع نیز استفاده شده است؛ مانند «جوانه‌ها، صدای پای بهارند.» نویسنده جوانه‌ها را به صدای پای بهار مانند کرده است.

۸- راهبردهای نگارشی برای نوشتن؛ تمرین‌های مناسب نوشتن را طوری مطرح نموده است که خواننده احساس نمی‌کند که برای قهرمانان داستان می‌گوید؛ در نتیجه به طور غیرمستقیم علاقه‌مند می‌شود که همه‌ی متن را بخواند.

۵- توصیه‌های املائی

در این درس دانش‌آموزان ممکن است، بعضی از کلمات را با املائی متفاوت بنویسند. در این گونه موارد اگر مثلاً کلمه‌ی قورمه‌سبزی را قرمه‌سبزی بنویسند غلط نیست، زیرا هر دو شکل نوشتاری آن صحیح است؛ اما اگر دانش‌آموزی کلمه‌ی «حلال» را «هلال» و «حیاط» را «حیات» نوشت، مرتکب اشتباه شده است و باید تمرین بیشتری بنماید تا شکل صحیح آن‌ها را یاد بگیرد.

فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت

۱- توسعه و تعمیق مهارت شفاهی زبان و درک مطلب درس

پاسخ‌های پیشنهادی

۱- اگر مهم‌ترین مطالبی را که خوانده‌ای در دفترت یادداشت کنی، بعد از مدتی می‌بینی که هم در نوشتن مهارت بیشتر پیدا کرده‌ای و هم خاطرات ارزنده‌ای را گردآورده‌ای.

۲- با دقت به اطراف نگاه کن؛ طوری که گویی همه چیز را برای اولین بار می‌بینی.

۳- بهار آن قدر آرام آمده است که متوجه نشده‌اید. آری؛ بهار آن قدر آهسته می‌آید که زمستان هم نمی‌فهمد چه طور آمد!

۲- واژه‌آموزی

۱- آشنایی و به کارگیری الگوی زبانی از ... تا ...

۲- تقویت و گسترش حوزه‌ی واژگان

از اول تا آخر بخواند؛ یعنی همه‌اش را بخواند. از ... تا ... همه چیز از سیر تا پیاز را تعریف

کرد. از شرق تا غرب عالم را پیمود؛ یعنی همه‌ی راه‌ها را رفته است.
از آسمان تا ریسمان؛ یعنی از همه جا حرف زد
از کوچک تا بزرگ آمده بودند؛ یعنی همه‌ی آدم‌ها آمده بودند.

۳- نکته

اهداف:

- ۱- آشنایی با موصوف و صفت
- ۲- آشنایی با مضاف و مضاف‌الیه
- ۳- توانایی تشخیص تفاوت موصوف و صفت با مضاف و مضاف‌الیه

○ تفاوت صفت و موصوف با مضاف و مضاف‌الیه

همان‌طور که در سال گذشته خواندید، گاه درباره‌ی اسمی برای آن که شنونده آن را بهتر بشناسد، توضیحی می‌دهیم. اگر این توضیح در قالب کلمه بیاید و حالت یا چگونگی اسم را بیان کند، «صفت» نام دارد و اسمی که همراه آن است «موصوف» خوانده می‌شود. به جز صفت‌های پیشین، صفت‌ها به دنبال موصوف می‌آیند.

در	بزرگ	در	باغ
موصوف	صفت	مضاف	مضاف‌الیه

الف) مضاف‌الیه همیشه اسم یا جانشین اسم است اما در ترکیب‌های وصفی یک جزء حتماً صفت است.

ب) صفت جمع بسته نمی‌شود اما مضاف‌الیه را می‌توان جمع بست.

مثال: در باغ‌ها ← درست

در بزرگ‌ها ← نادرست

۴- گفت و شنود: هر گروه از دانش‌آموزان، با هدایت معلم، سه سؤال را در گروه خود مطرح و پس از بحث و گفت‌وگو، درباره‌ی هر سؤال اظهار نظر کنند. دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا رویدادهای مربوط به وقوع فصل بهار را همان‌گونه که در محل زندگی خود دیده‌اند بیان کنند. چیستان مورد نظر می‌تواند برگرفته از چیستان‌های بومی و محلی دانش‌آموزان باشد.

۵- فعالیت‌های ویژه

- ۱- دانش‌آموزان با کمک و راهنمایی معلم یک کتاب را انتخاب نمایند و بخوانند.
- ۲- گروه‌ها درباره‌ی بازی‌های زمستانی محل زندگی خود، هم‌فکری کرده یکی را برمی‌گزینند و آن را در کلاس یا حیاط مدرسه اجرا می‌کنند.

بازی‌های محلی حامل پاره فرهنگ‌های بومی ایران زمین‌اند آن‌ها به عنوان ذخیره‌هایی سرشار از تجربه‌ها و شیوه‌های سازنده و هدف‌مند، برای رویارویی با موانع و حل آن‌هاست. توصیه می‌شود بازی‌ها در فرایند یاددهی یادگیری کلاس اجرا شوند.

ب) بنویسیم

- ۱- هدف از این تمرین تقویت املا نویسی و جمله‌نویسی است.
۲- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با ترکیبات وصفی و اضافی و نیز تقویت گسترش حوزه‌ی واژگان است.

گل‌های تازه ← گل‌های زیبا
تورهای قفس ← تورهای ماهی‌گیری
آسمان دل‌گیر ← آسمان آبی
روزهای سرد ← روزهای آفتابی
درخت نارون ← درخت سیب
بخار لطیف ← بخار غلیظ
زوزه‌ی گرگ ← زوزه‌ی سگ

- ۳- هدف از این تمرین تقویت حوزه‌ی واژگان و آشنایی بیشتر با ترکیبات وصفی است.

گل زیبا }
گل } گل باغچه
دست }
دست کیف } دست علی

جنگل سبز }
جنگل بلوط } جنگل
بهار دل‌انگیز }
بهار امسال } بهار

- ۴- هدف این تمرین تقویت املا، آشنایی بیشتر با ترکیبات وصفی و اضافی و تقویت انشا است.

۵- هدف این تمرین آشنایی بیشتر با نوع نگارش توصیفی و تقویت روحیه‌ی علاقه‌مندی به مناظر طبیعت و نگارش خلاق، از طریق نقاشی است.

- ۶- هدف این تمرین تقویت مهارت کوتاه کردن جمله و جمله‌نویسی است.

جنگل بزرگ است. جنگل پوشیده از برف است. ← جنگل بزرگ پوشیده از برف است.

آسمان آبی است. آسمان چشم را نوازش می‌دهد. ← آسمان آبی چشم را نوازش می‌دهد.

کوپر سوزان است. کوپر درخت ندارد. ← کوپر سوزان درخت ندارد.
۷- هدف این تمرین توانایی به کارگیری هر جفت واژه در یک جمله، و نیز تقویت مهارت جمله‌نویسی است.

پاسخ پیشنهادی

جمله	جفت واژه
دوران دانش‌آموزی، خاطرات تلخ و شیرین بسیار دارد.	تلخ و شیرین
بینندگان با تمام هیجان در حالت نشسته و ایستاده سرگرم تماشای بازی بودند.	نشسته و ایستاده
تمام نوشته‌های زشت و زیبای شما را می‌پسندم.	زشت و زیبا
صبح زود در تاریک و روشن هوا به راه افتادم تا زودتر به مدرسه برسم.	تاریک و روشن

انشای هفته

فعالیت انشا مانند دروس گذشته و با ابتکار معلم انجام شود.

درس : هجدهم	عنوان : اگر طبیعت زیبای ایران نباشد.
۳ ۳ ۳	<p>۱- توسعه و گسترش آشنایی با جلوه‌های زیبای طبیعت ایران</p> <p>۲- تقویت علاقه‌مندی و ارزش‌گذاری به جلوه‌های طبیعی ایران</p> <p>۳- تقویت و توسعه‌ی میهن دوستی</p> <p>۴- رشد و پرورش حس زیبایی‌شناختی و زیبا دوستی</p> <p>۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند : (ساخت واژه‌های غیر ساده - نثر عادی و نثر ادبی)</p> <p>۶- توانایی انجام فعالیت‌های زبانی مربوط به درس</p>

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
امین پور	دهکده‌ی خوب	-	-	تعریف نثر ساده و نثر توصیفی و مقایسه‌ی این دو با یکدیگر	ساخت اسم مشتق، ساخت کلمات مرکب	اصلاً - خاطره‌انگیز - دریغ - معروف - نقاط - سادگی - رمز و راز - سعدیه - حافظیه - غرق - عطر - نارنجستان - دامنه - زرین - طلایی - مظهر - حوصله - ذوق - مشتاق - جمال - تابناک - نگین - هامون - جوش و خروش - دانیال - ایبانه - نمکین - مغرور - خیال پرور

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بنویسیم
<p>درک و دریافت :</p> <p>۱- استدلال درباره‌ی بخش‌هایی از درس</p> <p>۲- بیان کردن جاذبه‌های طبیعی واژه آموزشی :</p> <p>ساختن واژه‌های غیر ساده</p> <p>نکته‌ها :</p> <p>۱- توسعه و تعمیق توجه به تفاوت نثر عادی و ادبی</p> <p>۲- بازنویسی جمله‌ی عادی به جمله‌ی ادبی گفت و شنود :</p> <p>۱- استدلال درباره‌ی عبارتی از درس</p> <p>۲- نام بردن جاذبه‌های دیگر طبیعی غیر از درس</p> <p>فعالیت‌های ویژه :</p> <p>۱- کتاب خوانی</p> <p>۲- مشخص کردن جاذبه‌های طبیعی روی نقشه</p> <p>با هم بخوانیم :</p> <p>شعر : دهکده‌ی خوب ما</p> <p>شاعر : قیصر امین پور</p>	<p>۱- رونویسی جمله‌هایی از درس</p> <p>۲- جمله‌سازی با مترادف کلمه‌ها</p> <p>۳- جمله‌سازی با کلمات غیر ساده</p> <p>۴- ساختن جمله‌های ادبی و توصیفی</p> <p>۵- ساختن بندهای ادبی و توصیفی برای هر تصویر</p> <p>۶- دسته‌بندی کلمات براساس اسم، فعل، ضمیر، صفت</p> <p>۷- نگارش</p>

الف) بخوانیم

○ اشاره

هدف اصلی درس آشناکردن دانش‌آموزان با جلوه‌های زیبا و طبیعی سرزمین ایران، به منظور ایجاد و تقویت حس زیباشناختی آنان نسبت به پدیده‌های طبیعی و تقویت حس علاقه‌مندی به میهن عزیز و جلوه‌های گوناگون آن می‌باشد. هم‌چنین تقویت حس خدانشناسی و خداجویی در دانش‌آموزان از اهداف مهم درس به شمار می‌رود.

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی

۱- «تنها نبود کاشان کافی است که بوی گل و گلاب را از دنیا دریغ کند.» یعنی اگر کاشان - که به داشتن گلاب معروف است و گلاب آن به بیشتر کشورهای دنیا صادر می‌شود - نباشد مسلماً گلاب آن هم تهیه نخواهد شد و نمی‌توان آن را به خارج هم صادر نمود (نبود یعنی نبودن).

۲- «قرن‌هاست که جهان‌گردان معروف از دورترین نقاط دنیا شال و کلاه می‌کنند که بیایند و این شهرها را ببینند.» یعنی صدها سال است که جهان‌گردان (توریست‌ها) از جاهای مختلف حتی دورترین نقاط دنیا آماده‌ی سفر می‌شوند تا بیایند و شهرها و دیدنی‌های ایران را ببینند.

۳- «تا حالا شنیده بودید دو شاعر بزرگ غرق در عطر یاس و گل سرخ در میان شهر شیراز آرمیده‌اند؟» یعنی آیا شما هم شنیده‌اید که مقبره و آرامگاه دو شاعر بزرگ، سعدی و حافظ، در شیراز و در دو باغ بزرگ پر از گل‌های سرخ قرار دارد.

۴- «مشهد زیبا در دامنه‌ی کوه‌های هزار مسجد دامن گسترده و بارگاه زرین امام رضا(ع) را هم چون نگینی در بر گرفته است.»

یعنی شهر مشهد در دامنه‌ی کوه‌های هزار مسجد قرار دارد و بارگاه طلایی امام‌رضا(ع) در میان شهر مشهد مانند نگینی بر روی انگشتری است؛ در این جمله بارگاه امام رضا(ع) به نگینی تشبیه شده که انگشتری آن شهر مشهد است.

۵- «میلیون‌ها قلب زنده و مشتاق در چهار سوی دنیا برای آن می‌تپند که روزی چشم به جمال آن گنبد تابناک بدوزند.» یعنی میلیون‌ها مسلمان در شرق، غرب، شمال و جنوب دنیا مشتاقانه منتظرند تا روزی به زیارت امام رضا(ع) بیایند و چشمشان به گنبد درخشان بارگاه امام‌رضا(ع) بیفتد.

۲- نکات دستوری: صفت‌هایی چون زرین که در درس آمده است، به صورت زیر ساخته

می‌شود:

اسم + پسوند (ین) = صفت به طور مثال: زر + ین = زرین (طلایی)

سیم + ین = سیمین (نقره)

مس + ین = مسین (مسی و از جنس مس)

برای ساخت نوع دیگری از اسم مشتق به صورت زیر عمل می‌شود:

صفت + پسوند الف (ا) = اسم مشتق

مثال ۱: دراز + (ا) = درازا

مثال ۲: پهن + (ا) = پهنا

مثال ۳: گرم + (ا) = گرما

— برای ساخت صفت غیر ساده با بن فعل «نورد» یا «گرد» به صورت زیر عمل می‌شود.
اسم + بن مضارع = صفت غیر ساده. مثال: جهان + گرد = جهان‌گرد؛ و نیز: دریا + نورد =

دریا نورد

— اگر سخنی منثور (= به نثر نوشته شده) به صورت زیبا و خیال‌انگیز مطرح شود، به این نوع نوشته نثر ادبی می‌گویند. یکی از راه‌های نوشتن نثر ادبی، توصیف کردن است. در نثر ادبی، نویسنده به کمک زبان و خیال و احساس شاعرانه، صحنه‌ای را به طرز هنرمندانه وصف می‌کند.

نوشته هرگاه با عناصر ادبی درآمیزد شکل هنری می‌گیرد، بر خواننده یا شنونده اثری مطلوب می‌گذارد، یعنی عواطف و احساسات او را برمی‌انگیزاند و به اندیشه‌ی وی حرکت می‌بخشد و گاه حتی به تغییر رفتار او منجر می‌شود. نوشته‌های ادبی، پایدار، تأثیرگذار و محصول خلاقیت هستند. یکی دیگر از عوامل مهم در تبدیل نثر معمولی و ساده به نثر ادبی چگونگی کاربرد زبان است؛ و عامل دیگر آرایه‌های ادبی است؛

مثال ۱: آفتاب طلوع کرد نثر ساده

— خورشید، چشمان زیبای خویش را گشود؛ یا: بامداد، آفتاب از پشت کوه سر برآورد.

مثال ۲ از متن درس: مشهد زیبا در دامنه‌ی کوه‌های هزار مسجد دامن گسترده و بارگاه

زرین امام‌رضا(ع) را هم چون نگینی دربرگرفته است.

۳— آرایه‌های ادبی: در این درس از آرایه‌ی تشخیص یا زنده پنداری (جان‌دار پنداری)

و هم چنین تشبیه استفاده شده است.

— «بارگاه زرین امام‌رضا(ع) را هم چون نگینی در میان گرفته» که بارگاه امام رضا به نگین

انگشتر تشبیه شده و شهر مشهد به خود انگشتر.

— «قله‌ی زنده آتش‌فشان مظهر قلب زنده‌ی مردم است.» که قله‌ی آتش‌فشان چون موجود

زنده‌ای دارای زندگی و حرکت معرفی شده است.

— «قله‌های سپید و مغرور زمستانی»؛ غرور صفت انسانی است؛ پس در این جمله نیز

جان‌دار پنداری یا تشخیص وجود دارد.

۴- نکات نگارشی: این نوشته از نوع نثر ادبی توصیفی است که نویسنده به کمک زبان، احساس شاعرانه و استفاده از آرایه‌های ادبی کوشیده است طبیعت ایرانی را به طرز هنرمندانه وصف کند.

۵- توصیه‌های املائی: در مورد کلمات غیر ساده مانند «یادآوری» که جزء دوم آن‌ها با (آ) شروع می‌شود، باید دقت شود که علامت (~) حتماً گذاشته شود.
کلماتی مانند «تپیدن» در گذشته به صورت «طپیدن» نوشته می‌شد، ولی شکل اول (تپیدن) بهتر است. در مورد کلماتی چون (علیه‌السلام) به کاربردن شکل اختصاری آن یعنی (ع) نیز صحیح است.
کلمه‌های مهم درس عبارت‌اند از: اصلاً، خاطره‌انگیز، دروغ، معروف، نقاط، سادگی، رمز و راز، سعدیه، حافظیه، غرق، عطر، نارنجستان، دامنه، زرین، طلایی، مظهر، حوصله و ذوق.
پیشنهاد: برای تدریس این درس از انواع روش‌های تدریس مشارکتی از قبیل قضاوت عملکرد، کارآبی تیم، تدریس اعضای تیم (از نوع تغییر یافته) می‌توان استفاده کرد.

○ فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت

پاسخ‌های پیشنهادی

۱- اگر ایران نباشد، پس کوه‌های البرز هم نخواهد بود، و اگر کوه‌های البرز نباشد چگونه خورشید می‌تواند از پشت آن طلوع کند؟

۲- شاهنامه مجموعه‌ی شعرهایی است که قهرمان اصلی داستان‌های آن رستم، پهلوان افسانه‌ای ایران، است. اگر ایران نبود، رستم هم نبود و اگر رستم نبود شاهنامه‌ای هم نمی‌توانست باشد؛ زیرا رستم قهرمان اصلی آن است.

۳- جاذبه‌های طبیعی، جاهایی زیبا و دیدنی هستند که به دلیل جذابیت‌های خاصی که دارند مورد توجه مردم قرار می‌گیرند؛ مانند غار علی‌صدر در همدان، و یا شهر شیراز - به دلیل وجود آرامگاه‌های سعدی و حافظ، دو شاعر نامی ایران در آن - یا دریاچه‌ی شور ارومیه که هم به دلیل زیبایی طبیعی و هم به دلیل خواص درمانی آب آن مورد توجه همگانی است.

۲- واژه آموزشی: گسترش و توسعه‌ی گنجینه‌ی واژگان از طریق ساخت اسم مشتق یعنی صفت + پسوند «ا» مانند گرم + ا = گرما و کاربرد آن در جمله

هم‌چنین از طریق ساخت صفت‌های غیر ساده از ترکیب اسم + بن مضارع مانند:

جهان + گرد = جهان‌گرد یا فضا + نورد = فضانورد

۳- نکته‌ها: در این بخش به مقایسه‌ی نثر ساده با نثر ادبی توصیفی پرداخته شده و با بیان

مثال‌ها و مصداق‌های مختلف سعی می‌شود دانش‌آموزان با نثر ادبی توصیفی آشنا شوند؛ سپس از

آن‌ها خواسته می‌شود که خود به ساخت جمله‌هایی در این زمینه اقدام نمایند.
۴- گفت و شنود: این فعالیت به منظور تقویت مهارت‌های کلامی، گوش کردن، استدلال و استنباط از متن توسط پاسخ‌گویی به سؤالاتی فراتر از متن درس می‌باشد.

پاسخ‌های پیشنهادی

۱- به علت وجود جاذبه‌های زیاد این شهر که شاید روزگاری به اندازه‌ی نصف جاذبه‌های تمامی جهان بوده است؛ از قبیل بناهای تاریخی متعدد و جاذبه‌های طبیعی.

۲- راجع به هر کدام از جاذبه‌های طبیعی که دیده یا خوانده‌اند، می‌توانند صحبت کنند؟

۵- فعالیت‌های ویژه

۱- انتخاب کتابی از فهرست پایانی کتاب درسی و خواندن آن در کلاس

۲- تقویت مهارت نقشه‌خوانی و استفاده از نقشه‌های کتاب‌های تعلیمات اجتماعی و نشان دادن جاذبه‌های طبیعی بر روی نقشه.

شعر: دهکده‌ی خوب ما

شاعر: قیصر امین‌پور

درباره‌ی زندگی قیصر امین‌پور در دروس گذشته مطالبی آمده است.

ب) بنویسیم

۱- هدف از این تمرین، تقویت املا، رونویسی و جمله‌نویسی است.

۲- هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با مترادف‌ها، تقویت جمله‌نویسی و گسترش واژگان است.

۳- هدف از این تمرین، تقویت املا، تقویت جمله‌سازی و گسترش واژگان است.

۴- هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با جمله‌های ادبی و توصیفی، تقویت جمله‌نویسی می‌باشد.

۵- هدف از این تمرین، تقویت تصویرخوانی، تصویرنویسی، بندنویسی، تقویت مهارت نوشتن (نگارش خلاق) و نیز تقویت بیشتر نوشته‌های ادبی و توصیفی می‌باشد.

۶- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با فعل، ضمیر، صفت، قید و توانایی طبق‌بندی کلمه‌های داده شده در جدول، تقویت املا و نیز گسترش واژگان است.

انشای هفته

هدف تقویت نگارش خلاق، تقویت مهارت نوشتن، تقویت در توصیف جزئیات و نیز توجه بیشتر به محیط اطراف می‌باشد.

هنر و ادبیات

درس: نوزدهم	عنوان: حافظ
۱- آشنایی با حافظ، شاعر غزلسرای ایرانی و آرامگاه او ۲- پرورش ذوق ادبی و علاقه‌مندی به شعر و شاعری ۳- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند: (ساختن اسم‌های غیرساده، آشنایی با غزل به عنوان یکی از قالب‌های شعر فارسی) ۴- توانایی انجام فعالیت‌های زبانی مربوط به درس	۳ ۳ ۳

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه‌آموزی	کلید واژه‌ها
				شناخت غزل و معرفی ویژگی‌های آن	ساختن اسم‌های مشتق از عدد + ه (غیر ساده)	حافظ- زلال- بلندآوازه- غزل‌سرا- مصلا - وطن- اجازت- حفظ - دروغ- فریب - حافظه - صبحدم - عرش- عقل- قدسیان- زیارتگاه- همگان- صداقت- مزار - یک‌رنگی

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
<p>۱- تغییر ضمایر در رونویسی از بند دوم درس ۲- اضافه کردن یک واج به کلمه و دسته‌بندی آن‌ها ۳- ساختن کلمه‌های غیرساده ۴- بندنویسی درباره‌ی شعر ۵- دسته‌بندی کلمه‌ها در مقوله مترادف، متضاد و هم‌خانواده ۶- جور کردن مصراع‌های متناسب با یکدیگر ۷- مشخص کردن مترادف کلمه‌ی تعیین شده در جمله‌ها ۸- نگارش</p>	<p>درک و دریافت: ۱- استدلال درباره‌ی بخش‌هایی از درس ۲- توضیح درباره‌ی شهرت حافظ واژه‌آموزی: ساختن کلمه‌های غیرساده نکته: ۱- آشنایی با غزل (قالب‌هایی از شعر فارسی) ۲- توجه به هماهنگی ابیات در غزل گفت و شنود: ۱- گفت‌وگو درباره‌ی یک بیت از شعر حافظ ۲- پرسش و پاسخ درباره‌ی حافظیه فعالیت‌های ویژه: ۱- گفت‌وگوی تخیلی با حافظ ۲- مصاحبه‌ی خیالی درباره‌ی یکی از غزل‌های حافظ ۳- کتاب‌خوانی</p>

الف) بخوانیم

○ اشاره

در این درس دانش‌آموزان با برخی از مسائل مربوط به هنر و ادب آشنا می‌شوند. تقویت روحیه‌ی علاقه‌مندی به جلوه‌های هنری و ادبی و ایجاد علاقه‌مندی نسبت به نویسندگان و هنرمندان از اهداف این درس می‌باشد.

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی

مصلّا: یکی از تفریحگاه‌های مشهور شیراز است که حافظ آن را بسیار دوست می‌داشت و چه بسا به همین دلیل جسدش را در آن باغ بهشت‌آئین به خاک سپردند.

آب رکن‌آباد: یکی از نهرهای بزرگ شیراز

نسیم: باد ملایم و هوای خنکی که وزش آن در مواقع مختلف تغییر می‌کند؛ مانند نسیم خشکی، که شب به سمت دریا می‌وزد و نسیم دریا، هنگام روز به جانب خشکی وزیدن می‌گیرد.
غریب: فردی که دور از وطن باشد، می‌گویند این کلمه گاهی نیز به معنای کلام دور از فهم است. جمع کلمه‌ی غریب غرباست.

وطن: جایی که شخص در آن متولد شده است یا آن را برای اقامت دائم انتخاب کرده است. وطن به معنی میهن و زادگاه نیز هست.

اجازت: اجازه، رخصت، دستور؛ رخصت به معنی اذن است.

عرش: تخت، سریر، خیمه، سایبان، سقف، قصر، کاخ، عرش. در این درس به معنی آسمان است.

معنی ابیات

۱- هوای خنک شیراز و باد ملایم آن به قدری دل‌نشین است که باعث می‌شود مسافرانی که به شهر شیراز می‌آیند، شهر و دیار و زادگاه خودشان را فراموش کنند.

۲- باد خنک و ملایم باغ مصلّا و آب رکن‌آباد به قدری دلپذیرند که مرا اسیر و پای‌بند خود کرده‌اند، به طوری که اجازه‌ی رفتن به جاهای دیگر را به من نمی‌دهند.

حافظ از یک سو به دلیل اعتباری که برای شعرش قایل است از سوی دیگر چون حافظ کل قرآن است، قرآن را شاهد می‌گیرد و خطاب به خود چنین می‌سراید:

ای حافظ، به قرآنی که در سینه‌داری، سوگند می‌خورم که بهتر از شعر تو، شعری ندیده‌ام.

در بیتی دیگر، چنین بیان می‌کند که: شعر من بلند مرتبه و جایگاهش در آسمان است. به همین دلیل می‌گوید: هنگام صبح از آسمان صدایی آمد گویا فرشتگان در حال حفظ کردن شعر من هستند.

حافظ در این دو بیت به انسانی اشاره می‌کند که چون ستاره‌ای می‌درخشد و از نور وجودش همه جا را روشن می‌کند و همه‌ی دل‌ها را مجذوب خود می‌کند: محبوب من که به مدرسه نرفته و درس نخوانده بود به لطف و کرم خداوند و علم و دانشی که خداوند به او بخشید، سرآمد همه‌ی عالمان و دانشمندان شد.

می‌توان این غزل را به برگزیده شدن حضرت محمد (ص) به پیامبری تعبیر کرد. می‌دانیم که حضرت محمد در عصر و زمانی به پیامبری برگزیده شد که انسان‌ها در جاهلیت و نادانی و بت‌پرستی به سر می‌بردند؛ و پیامبر در این جامعه نزد هیچ‌کس درس نخواند و سواد نیاموخت و به تعبیر قرآن «امی» بود.

بیت: نگار من که به مکتب نرفت و ... اشاره به امی بودن حضرت پیامبر (ص) دارد.

۲- نکات دستوری: تخلص، در لغت به معنی خلاص شدن، رهایی جستن، رهایی یافتن و در اصطلاح، نام یا لقبی است که برای خود انتخاب می‌کند و آن را اغلب در بیت آخر شعر خود می‌آورد؛ مانند حافظ (حفظ کننده‌ی قرآن) سعدی، فردوسی و ...

ندیدم خوش‌تر از شعر تو حافظ به قرآنی که اندر سینه‌داری

۳- آرایه‌های ادبی: در این درس از افعالی مانند می‌خوانند و می‌برند استفاده شده است.

این کلمات هم وزن نیستند، بلکه در واج‌های آخر یکسان‌اند. این نوع سجع را «مطرف» گویند. سجع در نثر و شعر به کار می‌رود. فایده‌ی آن ایجاد موسیقی در نثر و افزایش موسیقی شعر است. به نثر یا شعری که دارای سجع باشد مسجع می‌گویند.

۴- نکات نگارشی: این درس با محتوایی متوسط، به گونه‌ی نسبتاً کودکانه، در قالب یک قطعه‌ی ادبی به زبان «معیار» نوشته شده است.

۵- توصیه‌های املایی: کلماتی که بار املائی دارند و ممکن است دانش‌آموزان را دچار اشکال کنند، عبارتند از: زلال، فضا، مصلاً، غریب (دورافتاده)، قریب، (تزدیک) لذت، حافظه، ستایش، عرش، ذهن، قدسیان (فرشتگان) قدس، مقدس و پاک.

برای جلوگیری و یا رفع اشکالات دیکته نویسی دو راه حل پیشنهاد می‌شود:

۱- درک معانی و کاربرد آن در جمله

۲- تمیز دادن دیداری، از طریق کارت بازی در کلاس

توصیه می‌شود در هر درس کلمات مشکل را روی برگه‌هایی نوشته و در پشت آن برگه‌ها و

یا برگه‌های دیگری معانی آن نوشته شود.

از طریق وصل کردن کلمه‌های مربوط به هم روی تابلو نیز می‌توان صحیح‌نویسی کلمات را تمرین کرد.

○ فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت: برای پاسخ‌دادن به این سه سؤال که برای سنجش میزان درک مطلب دانش‌آموزان مطرح شده است و در حقیقت نوعی ارزش‌یابی از درس است، می‌توان از روش‌هایی مثل بارش فکری استفاده کرد. سپس هر گروه یک سؤال آزاد، مطرح کند و در نهایت با قضاوت بچه‌ها و راهنمایی آموزگار یکی از آن‌ها انتخاب و در کتاب نوشته شود.

پاسخ پیشنهادی:

۱- ... زیرا حافظ در کودکی قرآن را حفظ کرده بود.
۲- ... زیرا شعر حافظ روان و دلنشین است و چند بار پس از خواندن به راحتی در ذهن می‌نشیند.

۳- شعر حافظ در همان روزگار خود، یعنی در حدود ۷۰۰ سال پیش، در بسیاری از کشورها مشهور شد؛ به همین دلیل مردم جهان حافظ و شعر او را می‌شناسند و او را ستایش می‌کنند.

۴- چرا از شعر حافظ برای فال گرفتن استفاده می‌کنند؟

۲- واژه آموزی: در این تمرین برای گسترش واژگان دانش‌آموزان، صفت نسبی در قالب مثال آموزش داده شده است. صفت نسبی آن است که کسی یا چیزی را به جایی یا چیزی نسبت دهد و علامت آن عبارت است از: «ی» در آخر کلمه؛ مثل خراسانی، تهرانی، آبادانی، آسمانی، زمینی، هوایی، خاکی.

«بته» ← زرتینه، سیمینه، پشمینه، دیرینه و ...

«ه» ← دو روزه، یک شبه، سده، هزاره، چله

در کلمات عربی گاهی حرف «ه» را از آخر کلمه حذف می‌کنند. مثل مکی ← منسوب به

مکه ← مدنی ← منسوب به مدینه

مثال‌های کتاب

سد + ه ← سده: یک دوره‌ی صد ساله است.

هزار + ه ← یک دوره‌ی هزار ساله است.

چل + ه ← یک دوره‌ی چهل ساله، چهل روزه یا چهل شبه است. (چل = چهل)

۳- نکته‌ها: غزل در لغت به معنی سخن گفتن با معشوق است و در اصطلاح شعری است

که از چند بیت (پنج تا چهارده بیت و گاهی بیشتر) هم وزن و هم قافیه تشکیل شده باشد یعنی مصراع

اول ، دوم، سوم، چهارم و ... دارای یک قافیه است.
چون در این نوع شعر احساسات عاشقانه بیان شده است، آن را غزل نامیده‌اند. البته غزل برای بیان مسائل سیاسی و اجتماعی و عرفانی و مضامین دیگر نیز به کار رفته است. عراقی، مولوی، سعدی، حافظ و صائب از مشهورترین غزل‌سرایان زبان فارسی هستند.

قافیه	قافیه
☐ _____	☐ _____
☐ _____	_____
☐ _____	_____
☐ _____	_____
☐ _____	_____
☐ _____	_____

توضیح: شعری که در قسمت نکته‌ها نوشته شده است، صرفاً برای آموزش غزل است؛ بنابراین نیازی به معنی کردن آن نیست.

۴- گفت‌وشنود: در این قسمت - که مهم‌ترین هدف آن تقویت دو مهارت شنیدن و گفتن است - دانش‌آموزان درباره‌ی بیت نوشته شده گفت‌وگو می‌کنند و معلم سعی می‌کند بچه‌ها را راهنمایی کند تا به هدف موردنظر - که تلاش و کوشش برای رسیدن به اهداف فوق است - برسند.

۳- توصیف مکان حافظیه به وسیله‌ی دانش‌آموزانی که آن‌جا را دیده‌اند. در این قسمت می‌توان با استفاده از تصویر مربوطه، تصویرخوانی کرد.

۵- فعالیت‌های ویژه

۱- غزل‌خوانی: گفت‌وگوی خیالی با حافظ درباره‌ی یکی از غزل‌هایش (از نمونه‌های داده شده هم می‌توان استفاده کرد).

۲- کتاب‌خوانی: انتخاب یکی از کتاب‌های فهرست شده در پایان کتاب و خواندن آن.
پیشنهاد: یاد یار مهربان، غزلی از رودکی:

بوی جوی مولیان آید همی	یاد یار مهربان آید همی
ریگ آموی و درشتی‌های او	زیر پایم پرنیان آید همی
آب جیحون از نشاط روی دوست	خنگ ما را تا میان آید همی
ای بخارا شاد باش و دیر زی	میر زی تو، شادمان آید همی
میر ماه است و بخارا آسمان	ماه سوی آسمان آید همی
میر سرو است و بخارا بوستان	سرو سوی بوستان آید همی

ابوعبدالله جعفر بن محمد، رودکی یکی از قدیمی‌ترین شعرای پارسی گوی ایران است. وی در دوره‌ی سامانیان می‌زیسته و در حدود هفتاد سال عمر کرده است. (تاریخ وفات ۳۲۹ ه.ق.) از شعرای هم عصرش شهید بلخی و از ممدوحانش نصر بن احمد سامانی را می‌توان نام برد.

ب) بنویسیم

۱- هدف از این تمرین تقویت املا، بندنویسی، انشانویسی و تغییر فعل با توجه به تغییر ضمیر است. مانند:

من، حافظ، شاعر بلند آوازه و غزل‌سرای ایرانی هستم که در شیراز زندگی می‌کنم. آن‌چنان به باغ دل‌گشای مصلاً دل‌بسته‌ام و آب رکن‌آباد را دوست دارم که هرگز میل سفر و گشت و گذار به جای دیگر ندارم.

۲- ابزار و اشیا

اشیا	زمان	مکان
دسته	هفته	گردنه
تابه	دهه	دماغه
پوشه	سده	گوشه
گیره	هزاره	پایانه
پایه	دو روزه	

۳- کامل کردن و ساختن کلمات غیر ساده

- رفت + روب ← رفت و روب
- جست + جو ← جست و جو
- گفت + گو ← گفت و گو
- گشت + گذار ← گشت و گذار
- دید + بازدید ← دید و بازدید
- رفت + آمد ← رفت و آمد
- گفت + شنود ← گفت و شنود
- تب + تاب ← تب و تاب

۴- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با اشعار حافظ و توانایی در نتیجه‌گیری مطالب و

مفاهیم است.

یکی از ویژگی‌های حافظ استفاده‌ی او از صنایع ادبی در شعر است. وی چون معماری چیره‌دست، ماهرانه و با ظرافت از کنار هم قراردادن این کلمات، اثری هنرمندانه و بی‌نظیر خلق کرده است.

در این دو بیت مقصود حافظ برگزیده‌شدن حضرت محمد(ص) به پیامبری است و آن را چنین بیان می‌کند: ستاره‌ای در آسمان چنان درخشیدن گرفت که به جای ماه قرار گرفت و جانشین ماه شد و دل‌های رمیده و گریخته شده و دل‌هایی را که نور معرفت نداشتند، یاری و توان بخشید. محبوب من که هرگز به مکتب و مدرسه‌ای نرفته بود، به فرمان خداوند به درجه‌ای از علم رسید که توانست صدها مدرس (استاد) را تحت تعلیم خود قرار دهد. حافظ در این سروده به امی بودن (درس نخواندن نزد استاد) و بهره‌گیری او از علم لدنی (علم از جانب پروردگار) اشاره کرده است.

۵- پاسخ پیشنهادی:

مترادف	متضاد	هم قافیه
جاری، روان	آرام، شلوغ	داشتیم، پنداشتیم
زلال، شفاف	بلند، کوتاه	صاف، شفاف
فقر، تنگدستی	زندگی، مرگ	نماز، نیاز
-	ساکن، روان	-
-	صداقت، دروغ	-

۶- شماره‌ی ۱ به ۴، شماره‌ی ۲ به ۳، شماره‌ی ۳ به ۱، شماره‌ی ۴ به ۲

۷- پاسخ پیشنهادی

از بر ← حفظ
 فریب ← نیرنگ
 دل‌گشا ← دل‌باز
 پدر خود را از دست داد ← پدرش مرد و یتیم شد
 تنها ← فقط
 میل ← علاقه، رغبت

عنوان : نگارگر	درس : بیستم
۱- تقویت روحیه‌ی هنر دوستی و احترام به هنرمند ۲- پی بردن به نقش هنر در تبیین ارزش‌های مذهبی ۳- پی بردن به نقش خصایل پسندیده‌ی اخلاقی در پیشبرد هنر ۴- آشنایی با برخی نکات زبانی مانند : (هم‌خانواده ساختن کلمات غیر ساده، انواع جمله) ۵- توانایی انجام فعالیت‌های زبانی مربوط به درس	

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
-	-	صحنه‌ای از یک فیلم مورد علاقه	-	تفاوت جمله‌های خبری، پرسشی، امری و عاطفی	هم‌خانواده - کنایه و معنی معادل آن‌ها	کنجکاو - جست‌وجوگر - شبانگاه - خیال‌انگیز - زاینده‌رود - لاجوردی - خمیده قامت - استعدادی - فوق‌العاده - ساییدن رنگ - مولانا - زمزمه - شفافیت - هنرمندانه - نگاه‌های تحسین‌آمیز - مراقب - غرور - سرمشق - ضامن‌هو - نینداختی - هیجان - ناباوری - مطمئنم - فرشچیان - شهرت جهانی - عاشورا - سوگوار - ستوده‌اند - پشت کار - سخت‌کوشی - ماندگار - تأثیرگذار و ...

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
۱- رونویسی بندهایی از درس ۲- جمله‌سازی درباره‌ی کنایه‌های مندرج در درس ۳- تعیین هم‌خانواده‌ی کلمات ۴- نوشتن کلمه‌های غیر ساده و معنی کردن آن‌ها ۵- ساختن انواع جمله ۶- نوشتن چند سطر درباره‌ی تصویر ۷- نگارش	درک و دریافت : پاسخ درباره‌ی بخش‌هایی از درس واژه آموزشی : ۱- توسعه و گسترش کلمه‌های هم‌خانواده ۲- ساختن کلمه‌های غیر ساده نکته‌ها : توسعه و تعمیق توجه به انواع جمله گفت و شنود : ۱- استدلال درباره‌ی عبارتی از درس ۲- معنی کردن جمله‌ای از درس ۳- گفت‌وگو درباره‌ی تابلوی نقاشی فرشچیان فعالیت‌های ویژه : ۱- کتاب خوانی ۲- اجرای نمایش با هم بخوانیم :

الف) بخوانیم

○ اشاره

آشنایی با شخصیت‌های هنری یکی از اهداف مهم این درس می‌باشد. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که هنر تبلوری از حسّ زیباشناسی و خلاقیت‌های انسانی است که در خدمت زندگی قرار گرفته است. ما نیز باید با استفاده از هنرهای مختلف در انتقال میراث فرهنگی کشورمان نقش عمده‌ای ایفا کنیم.

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی

□ استاد محمود فرشچیان^۱: استاد محمود فرشچیان در سال ۱۳۰۸ در اصفهان به دنیا آمد. پدرش حاج غلامرضا فرشچیان از بازرگانان صاحب‌نظر فرش بود. محمود از کودکی علاقه‌ی زیادی به نقش و نگارهای زیبای فرش پیدا کرده بود. او هنوز تحصیلات دوره‌ی ابتدایی را به پایان نرسانده بود که احساس کرد جز هنر نقاشی راه دیگری را نباید بی‌ماید. پدر - که مردی دوراندیش و هنرشناس بود و به همین دلیل با استاد حاج میرزا آقا امامی دوستی و رفت‌وآمد داشت - محمود را برای فراگیری هنر نقاشی ایرانی روانه‌ی مکتب حاج میرزا آقا امامی کرد. استاد امامی او را با دنیای پراز راز و رویا و احساس و تخیل و تجسم و تصور نقاشی آشنا کرد و به او یاد داد که با قلم و گردش آن بر روی کاغذ می‌توان نقشی زیبا آفرید که چشم را فروغ بخشد و روح را آرامش دهد. از آن پس استاد امامی خود تعلیم محمود را برعهده گرفت. پس از چندی محمود که مقدمات نقاشی را آموخته بود، به هنرستان هنرهای زیبای اصفهان رفت و به دلیل برخورداری از تجربه‌ی کاری، به جای کلاس هفتم به کلاس نهم راه یافت. او چهار سال نزد استاد بهادری به فراگرفتن این هنر پرداخت.

او پس از اتمام دوره‌ی هنرستان به تعلیم نقاشی در وزارت فرهنگ و هنر مشغول شد و پس از چندی راهی اروپا شد. او در اروپا تحت تأثیر آثار موزه‌های پاریس، رم، اتریش و آلمان قرار گرفت. خود می‌گوید: «من در موزه‌ها می‌گشتم و از کارهای رامبراند، روبنس و ... لذت می‌بردم ولی بیش از همه، زندگی پر ماجرا و فداکاری هنرمندانی چون گوگن و وان گوگ در من اثر گذاشت، راه هنر به راستی جز یک فداکاری مدام چیز دیگری نیست.»

فرشچیان پس از چندی به ایران بازگشت و در تهران مشغول تدریس نقاشی ایرانی شد. استاد فرشچیان علاوه بر تدریس به خلق آثار هنری مشغول بود که اغلب به عنوان مختلف در روزنامه‌ها، مجله‌ها، کتاب‌ها، پوسترها و مجموعه‌ها چاپ و منتشر می‌شد، از آن جمله در سال ۱۳۵۱ مجموعه‌ای

۱- کتاب کارگاه نگارگری گروه تحصیلی هنر (فنی و حرفه‌ای) اجرای آزمایشی - رشته‌ی صنایع دستی، چاپ ۱۳۸۰.

شامل هفتاد تابلوی او؛ از جمله تابلوهای عصر عاشورا، ضامن آهو، حضرت علی و شهید چاپ و منتشر شده است. آثار استاد محمود فرشچیان در سال‌های اخیر در مجموعه‌ی نفیسی با بیش از یکصد و سی تابلو به همت سازمان یونسکو به چاپ رسیده است. فرشچیان که بسیار پرکار و فعال است مجموعه‌ای در مورد افکار و فلسفه‌ی حکیم عمر خیّام در دست تهیه دارد.

□ حاج میرزا آقا امامی^۱: حاج محمد مهدی امامی مشهور به حاج میرزا آقا امامی فرزند محمد حسین، خطاط و نقّاش دوره‌ی قاجار، در سال ۱۲۵۸ شمسی در اصفهان به دنیا آمد. از کودکی نزد پدر و عموی خود سرگرم فراگرفتن نقّاشی شد و بعدها به درخواست میرزا حسین صنّیع همایون به تهران آمد. امامی به تقلید از نقّاشی‌های دوره‌ی صفویّه و نسخه‌برداری از آثار هنرمندان بزرگ آن عصر، مانند کمال‌الدین بهزاد و رضا عباسی و غیره، در نقّاشی گل و مرغ روی قلمدان و قاب آئینه و نقّاشی روی چوب مهارت فراوانی یافت. استاد حاج میرزا آقا امامی در سال ۱۳۱۷ شمسی از طرف نمایشگاه کالای ایران به دریافت نشان درجه‌ی اول و دوم نایل شد. او در سال ۱۳۲۳ شمسی پس از شصت و پنج سال خدمت به هنر ایران در اصفهان درگذشت.

۲- آرایه‌های ادبی: در این متن از مراعات نظیر استفاده شده است؛ یعنی چیزهایی که در یک صحنه به کار می‌روند، در اکثر بندها دیده می‌شود؛ مثال: بند دوم پیرمرد - خمیده قامت و ... زاینده رود - دقت در جزئیات دارد؛ در جمله‌ی آهوهایی را دید که از دو طرف به او نگاه می‌کردند و ... نویسنده به جزئیات نظیر از رو به رو - از پشت سر - از نیم رخ - در حال فرار و ... توجه دارد.

۳- نکات دستوری

۱- در این درس ممکن است سؤال شود «فیروزه‌ای» و «لاجوردی» هر دو مثل هم هستند؛ پس چرا املا‌ی یکی «الف» دارد و دیگری ندارد؟ در پاسخ می‌توان گفت: چون کلمه‌ی فیروزه به مصوت (ه) غیر ملفوظ ختم شده ولی کلمه‌ی لاجورد به صامت (د) ختم شده است.

۲- نورانی ← اسم + پسوند (آنی) ← نور+ انی ← نورانی

۳- صفت‌های فاعلی غیرساده؛ مانند: نگارگر، جست‌وجوگر، ماندگار

۴- نکات نگارشی: از توانایی این نویسنده‌ها از نقش کلمات متضاد در برجسته کردن

نوشتار است؛ مانند:

۱- سیاهی شب تا روشنایی سپیده‌دم ← دو مفهوم روشنایی و سیاهی.

۲- شفافیت آب تا سختی کوه ← شفافیت (آب) و سختی (کوه)

۳- ابرهای گذران تا نقش برخشت‌ها ← یکی حرکت (ابرها) و دیگری ایستایی (خشت)

۵- توصیه‌های املا‌یی: در این درس ممکن است دانش‌آموز کلمه‌ی عاشورا را به

صورت آشورا بنویسد که تذکر لازم در مورد شکل درست کلمه داده می‌شود.

۱- از کتاب کارگاه نگارگری، گروه تحصیلی هنر (فنی و حرفه‌ای) اجرای آزمایشی، رشته‌ی صنایع دستی چاپ

۲- نگار ← نقش ← به جای نقش کلمه‌ی نگارگری به کار می‌بریم.
۳- تأثیرگذار ← در نوشتن این کلمه دانش‌آموزان را هدایت می‌کنیم که با توجه به معنی و مفهوم جمله‌ی مربوطه را با گذار بنویسید یا به شکل گزار.

تفاوت گذار و گزار

الف) گزاردن به معنی ادا کردن، به‌جا آوردن و تفسیر و گزارش کردن. گزار به معنی امر گزاردن (بگزار) و نیز به معنی گزارنده در ترکیب با کلمه‌ی دیگر است، مثال: خدمت‌گزار، سپاس‌گزار، نمازگزار، خواب‌گزار و...

ب) گزاردن یعنی گذاشتن، نهادن و چیزی را در جایی قرار دادن است و گزارنده یعنی کسی که چیزی را در جایی می‌گذارد.

گذار به معنی امر به گزاردن (بگذار) و نیز به معنی گزارنده در ترکیب، با کلمه‌ی دیگر است، مثال: بنیان‌گذار، فروگذار، مین‌گذار و...

فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت: هدف از این فعالیت توسعه و تقویت مهارت شفاهی زبان و تقویت درک مطلب درس است.

پاسخ پیشنهادی

۱- روزی که پدرش دست او را در دست استاد امامی گذاشت، این استاد بزرگ از نگاه کنجکاو و جست‌وجوگر او و هم‌چنین تمایل و رغبت او فهمید که محمود استعداد فوق‌العاده‌ای دارد.

۲- از همان وقت که ساییدن رنگ و یا ساختن قلم‌موها و بوم‌ها را یاد می‌گرفت و زمزمه‌ی شعرهای حافظ و مولانا را می‌شنید و همراه با این سرودها و نقش و نگارگرها رشد می‌کرد، استاد از او خواست که کار طراحی را شروع کند. از سیاهی شب تا روشنایی سپیده‌دم. از شفافیت آب تا سختی کوه، از ابرهای گذران تا نقشی که بر خشت‌ها زده‌اند و...

۳- وقتی که نقاشان گله‌ی آهوان را به استاد نشان داد، استاد با هیجان و ناباوری گفت: «حالا چشم‌هایت را ببند و همان آهویی را که سرمشق داده بودم، بکش!» محمود چشم‌ها را بست و با دو سه حرکت مداد، طرح آهو را کشید. استاد امامی تاب نیاورد و گفت: «به‌به! به‌به! به تو می‌گویند هنرمند! من مطمئنم که تو یکی از استادان بزرگ نقاشی خواهی شد.»

۲- واژه‌آموزی

۱- تقویت و گسترش حوزه‌ی واژگان

۲- کسب مهارت در نوشتن کلمه‌های هم‌خانواده

۳- آشنایی با کنایه‌ها و معنی و معادل آن‌ها.

پاسخ پیشنهادی

الف) کشف - اکتشاف - کاشف - مکشوف

شغل - شاغل - مشاغل - مشغله

ب) سر + به + هوا ← سر به هوا

گوش + به + زنگ ← گوش به زنگ

در + به + در ← در به در

۳- نکته

۱- آشنایی بیشتر دانش آموزان با انواع جمله

۲- توانایی دانش آموز در تشخیص تفاوت جمله‌های خبری، پرسشی، امری و عاطفی و

ساختن آن‌ها

جمله: جمله عبارت است از کلمه یا مجموع کلماتی که بر روی هم دارای معنی باشند.

جمله از نظر مفهوم و پیام چهار نوع است:

۱- جمله خبری: به جمله‌ای که خبری را بیان کند، جمله‌ی خبری می‌گویند. بعد از

نوشتن جمله‌ی خبری باید نقطه (.) گذاشت؛ مثال: امروز باران بارید. علی آمد.

۲- جمله‌ی پرسشی: به جمله‌ای که در آن پرسشی باشد، جمله‌ی پرسشی می‌گویند. این

نوع جمله معمولاً با کلمه‌هایی مانند: کی، چرا، آیا، چگونه، چه‌طور و... شروع می‌شود و در آخر

آن علامت پرسش (?) قرار می‌گیرد؛ مثال: آیا امروز باران می‌بارد؟ علی چگونه آمد؟

۳- جمله‌ی امری: جمله‌ای که در آن فرمانی داده شود، جمله‌ی امری خوانده می‌شود. در

پایان جمله‌ی امری نقطه (.) می‌گذارند؛ مثال: کتاب مرا بیاور. از روی کتاب بخوان.

۴- جمله‌ی تعجبی یا عاطفی: جمله‌ای که یکی از عواطف انسانی را به همراه داشته باشد؛ مانند:

تعجب، خشم، آرزو، خوش‌حالی و... در پایان جمله‌ی عاطفی یا تعجبی نشانه‌ی (!) را می‌گذارند.

مثال: ای کاش علی زود می‌آمد!

به به چه هوای لطیفی!

۴- گفت و شنود

پاسخ پیشنهادی

۱- دانش آموزان با راهنمایی معلم به منابع مختلف مراجعه نموده و درباره‌ی ضامن آهو، امام

رضا (ع) مطالبی گردآوری کرده و در کلاس بخوانند.

۲- استعداد هنری و دیعه‌ای است که از جانب خداوند در نهاد انسان قرار داده شده و در

شرایط مناسب، شکوفا می‌گردد. اما این که چگونه از هنر بهره‌برداری شود، به نوع نگاه شخص

بستگی دارد. هرگز با غرور به آن ننگرید که زیبایی‌ها را نخواهید دید و این بلا و آفتی است که هنر

را از بین خواهد برد.

۳- دانش‌آموزان با راهنمایی معلم تابلوی نقاشی یا تصویری از نمونه‌های نقاشی استاد فرشچیان یا یکی از استادان نقاشی را تهیه و راجع به آن در گروه بحث و گفت‌وگو نمایند.

۵- فعالیت‌های ویژه

۱- دانش‌آموزان با راهنمایی معلم زندگی‌نامه‌ی هنرمندی را تهیه کنند و در کلاس بخوانند.

۲- از دانش‌آموزان داوطلب بخواهید تا درباره‌ی فیلم مورد علاقه‌ی خود ابتدا صحبت کنند و قسمتی از آن را به نمایش بگذارند.

ب) بنویسیم

۱- هدف از این تمرین تقویت املا نویسی است.

۲- هدف از این تمرین آشنایی با کنایه‌ها و معانی معادل آن و تقویت جمله‌نویسی است.

۳- آشنایی بیشتر با هم‌خانواده‌ها و توانایی نوشتن کلمه‌های هم‌خانواده از اهداف این تمرین است.

پاسخ‌های پیشنهادی

قدس، مقدس، قدیس، اقدس

مؤمن، امین، امانت، امن، ایمن

تحسین، احسان، محسن، حسن

۴- آشنایی با کنایه‌ها و معانی معادل آن‌ها و گسترش خزانه‌ی لغات از اهداف این تمرین است.

پاسخ‌های پیشنهادی

دوش به دوش، رنگ به رنگ، روبه‌رو، قدم به قدم، قلم به‌دست، گوش به زنگ، دست به

دست، شانه به شانه

۵- آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با انواع جمله‌های خبری، پرسشی، امری و تعجبی و نیز

تقویت مهارت جمله‌نویسی از اهداف این تمرین است.

۶- هدف از این تمرین تقویت مهارت تصویرخوانی و آشنایی بیشتر با تابلوها و نقاشی‌های

مختلف هنرمندان مانند کاتوزیان، بهزاد، فرشچیان و تقویت سطر نویسی است.

انشای هفته

هدف: تقویت مهارت تصویرخوانی و تصویرنویسی و تقویت روحیه‌ی علاقه‌مندی به هنر

نقاشی و انشانویسی است. این فعالیت مانند دروس قبل انجام شود.